

Παρατηρητές στις ομάδες εικαστικής θεραπείας με άνοια

Στην καθομιλούμενη της χρήση η λέξη **παρατήρηση** σημαίνει εξέταση, επισκόπηση, αλλά και την αντίθετη γνώμη, την αντιλογία, τον έλεγχο, ακόμη και τον ψόγο= μομφή, αποδοκιμασία (π.χ. *Του έγινε αυστηρή παρατήρηση*). Η λέξη ετυμολογείται από το αρχαίο ελληνικό ρήμα "παρα+τηρέω-ώ"= βλέπω με προσοχή. Στην αρχαία ελληνική "τηρός" σήμαινε φρουρός, σκοπός (el.wikipedia.org).

Με τη χρήση της λέξης "παρατήρηση" στις ομάδες ψυχοθεραπείας ορίζουμε την προσεκτική και επισταμένη θέαση μιας ομάδας ατόμων που συναντιούνται μια φορά την εβδομάδα και ανοίγουν τα θέματά τους ή δημιουργούν ένα έργο με τη χρήση εικαστικών υλικών, άμμου και μινιατούρων.

Στις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες, η παρατήρηση είναι μια μέθοδος έρευνας που επιχειρεί να καταγράψει με έναν σχετικά συστηματικό τρόπο τις συμπεριφορές και τις αντιδράσεις των ατόμων μέσα σε ένα περιβάλλον. Επιπλέον, η παρατήρηση μπορεί να είναι και μία μέθοδος μάθησης και διδασκαλίας. Για παράδειγμα στις ομάδες εικαστικής θεραπείας με άτομα με προχωρημένη άνοια φιλοξενούμε φοιτητές ψυχολογίας και άλλων ανθρωπιστικών σπουδών οι οποίοι προσέρχονται στην Εταιρεία Νόσου Alzheimer προκειμένου να κάνουν την πρακτική τους άσκηση. Συχνά ζητάω από τους παρατηρητές των ομάδων μου να γράψουν το/τα συναίσθημα/τα που βίωσαν από την παρατήρησή τους με σκοπό να έχω μία ανατροφοδότηση από το πώς «επηρεάστηκαν» ή όχι από τη διαδικασία της παρατήρησης και αν διδάχτηκαν κάτι που θα τους είναι χρήσιμο στη μελλοντική τους εργασία.

Χαίρομαι ιδιαίτερα όταν διακρίνω ενθουσιασμό στους μελλοντικούς επαγγελματίες ψυχικής υγείας, γιατί αναζωπυρώνεται η ελπίδα για το μέλλον των ανθρώπων που πάσχουν από άνοια. Γι' αυτό επέλεξα να παραθέσω εδώ το κείμενο της Χριστιάνας Σμυρλή, που ως φοιτήτρια Ψυχολογίας του Αμερικανικού Κολεγίου Θεσσαλονίκης, κατέγραψε στην παρατήρησή της στις 13 Φεβρουαρίου 2019 τα παρακάτω:

«Δεύτερη μέρα στη Μονάδα Αντιμετώπισης Προβλημάτων Νόσου Alzheimer "Αγία Ελένη" ως μέρος της πρακτικής μου στον κλάδο της Ψυχολογίας. Μεταξύ άλλων, μέρος της πρακτικής αυτής είναι και η παρακολούθηση του προγράμματος των Εικαστικών. Ειδικότερα, το επίπεδο νοημοσύνης των ατόμων με άνοια, οι οποίοι συμμετέχουν στο συγκεκριμένο πρόγραμμα, είναι χαμηλό. Συνεπώς, βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο άνοιας. Υπεύθυνη του προγράμματος είναι η Ψυχοθεραπεύτρια Gestalt, κα. Σιαμπάνη Κατερίνα, με της οποίας τη βοή-

θεια, μου δόθηκε η ευκαιρία να αποκτήσω έναν πιο ενεργό ρόλο κατά τη διάρκεια της συνεδρίας με την ομάδα των ατόμων με άνοια.

Το θέμα της ημέρας για το πρόγραμμα των εικαστικών ονομαζόταν «Σκύλος στην Αυλή» κάτω από τη γενικότερη κατηγορία των Ζώων. Το "καθήκον" των συμμετεχόντων ήταν να προσπαθήσουν να σχεδιάσουν και έπειτα να χρωματίσουν, ο καθένας με το δικό του τρόπο, μια εικόνα ενός σκύλου σε μια αυλή όπως απεικονιζόταν στην εικόνα που είχαν μπροστά τους καθ' όλη τη διάρκεια της παρέμβασης. Οι τρεις από τους τέσσερις συμμετέχοντες της ομάδας ξεκίνησαν κανονικά την προσπάθειά τους να αποτυπώσουν στο χαρτί την εικόνα που τους δόθηκε. Ένας από τους συμμετέχοντες, ο κύριος Δ. αρνήθηκε με απογοήτευση ακόμα και να προσπαθήσει να φέρει εις πέρας τη δραστηριότητα που του είχε ζητηθεί. Κρατώντας σημειώσεις στην άκρη του δωματίου, σημείωσα ότι ο συμμετέχοντας έδειχνε σημάδια αυτόαμφιβολίας, απαισιοδοξίας και χαμηλής αυτόαποτελεσματικότητας. Στην περίπτωση του κύριου Δ., η κα. Σιαμπάνη έκρινε πως θα ήταν καλύτερα για τον ίδιο να δουλέψει πάνω στη δραστηριότητα χωρίς την υπόλοιπη ομάδα, σε ένα άλλο τραπέζι. Σε αυτό το σημείο ζητήθηκε η δική μου παρέμβαση και βοήθεια.

Πρόθυμος και συνεργάσιμος, ο κύριος Δ. δέχτηκε να λάβει μια πιο εξατομικευμένη καθοδήγηση. Δουλέψαμε σε ξεχωριστό τραπέζι και φάνηκε από την πρώτη κιόλας στιγμή ότι ο κύριος Δ. εκτίμησε το γεγονός ότι θα λάμβανε κάποια περαιτέρω βοήθεια και προσοχή. Με τις σωστές οδηγίες από την κα. Σιαμπάνη, κατάφερα να παρακινήσω τον κύριο Δ. να καταφέρει εν τέλει να σχεδιάσει και έπειτα να χρωματίσει πολύ περισσότερο από ό,τι και ο ίδιος περίμενε. Για δική του διευκόλυνση του ζήτησα να ξεκινήσει σχεδιάζοντας γεωμετρικά σχέδια, τα οποία έπειτα θα κατέληγαν να σχηματίζουν ένα ολοκληρωμένο σχέδιο. Από τις γενικότερες παρατηρήσεις μου σαν εκπαιδευόμενη ήταν ότι ο κύριος Δ. είχε δυσκολία στο να αντιληφθεί το χώρο του χαρτιού, με αποτέλεσμα να σχεδιάζει το ένα αντικείμενο πάνω στο άλλο. Επιπροσθέτως, παρατήρησα ότι ο κύριος Δ. έβρισκε δυσκολία στο να ξεχωρίζει τα χρώματα στο άκουσμά τους. Σε συνδυασμό, όταν του ζητήθηκε να ζωγραφίσει βουνά, εκείνος σχεδίασε μια θάλασσα. Ήταν αρκετά ικανοποιητικό για μένα, ως ακόμα φοιτήτρια του κλάδου, να βλέπω ότι με